

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 415/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Ulianko & partners, s. r. o., Námestie SNP 37, Zvolen, proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 3To/30/2023 z 24. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením súdu v trestnom konaní, ktorým nebol ako poškodený pripustený na verejné zasadnutie. Uznesenie žiada zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Okrem toho žiada finančné zadosťučinenie 5 000 eur.

II.

2. Sťažovateľ v prípravnom konaní pre trestný čin vraždy, v ktorom bol z vraždy obvinený manžel zavraždenej, 4. novembra 2022 požiadal prokurátora o priznanie postavenia poškodeného. Po postúpení podania vyšetrovateľ 16. novembra 2022 sťažovateľovi oznámil, že s ním v trestnom konaní ako s poškodeným konať nebude. Odôvodnil to zisteniami o charakte mimomanželského vzťahu sťažovateľa so zavraždenou, ktorá sa napriek odcudzeniu s manželom rozviesť nechcela a tiež neplánovala začať žiť v spoločnej domácnosti so sťažovateľom, keďže o vzťahu zavraždenej so sťažovateľom nemali vedomosť ani blízki príbuzní zavraždenej a zavraždená s manželom navonok pôsobili ako fungujúca rodina.

3. Na manžela zavraždenej bola 6. decembra 2022 podaná obžaloba a rozsudkom okresného súdu z 18. januára 2023 bol uznaný vinným z obzvlášť závažného zločinu vraždy, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody na 21 a pol roka. Majetok odsúdeného mal hodnotu 126 900 eur, a preto príbuzným zavraždenej bola proti odsúdenému priznaná náhrada nemajetkovej ujmy spolu 126 900 eur (rodičom po 32 300 eur, trom plnoletým súrodencom po 10 000 eur a maloletej dcére zavraždenej a odsúdeného 32 300 eur). Na odvolanie obžalovaného bol rozsudok v tejto časti rozsudkom krajského súdu z 24. mája 2023 zmenený tak, že rodičom zavraždenej bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy len po 10 000 eur a so zvyškom nároku boli odkázaní na civilný proces, všetci traja plnoletí súrodenci zavraždenej boli v celom rozsahu svojho nároku odkázaní na civilný proces a nedotknutý zostal len odvolaním obžalovaného nenapadnutý výrok o náhrade nemajetkovej ujmy maloletej dcéry zavraždenej.

4. Dva dni pred verejným zasadnutím krajského súdu, 22. mája 2023, sťažovateľ krajský súd požiadal o priznanie postavenia poškodeného v trestnom konaní a žiadal zrušiť rozsudok okresného súdu. Odôvodnil to tým, že si mieni uplatniť právo na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej mu vraždou manželky obžalovaného. Následným opisom vzťahu so zavraždenou namietal závery vyšetrovateľa, ktorý mu 16. novembra 2022 oznámil, že sa s ním ako s poškodeným konať nebude. Uznan, že zavraždená mala príbuzných, ktorí jej boli bližší, no zdôraznil, že priznanie postavenia poškodeného nie je podstatné len pre náhradu nemajetkovej ujmy, ale aj pre náležité objasnenie všetkých okolností prípadu a uloženie spravodlivého trestu. O tomto podaní sťažovateľa krajský súd na verejnom zasadnutí 24. mája 2023, na ktorom bol prítomný sťažovateľ, rozhodol uznesením, ktorým bez toho, aby ho písomne vyhotovil, nepripustil sťažovateľa ako poškodeného na verejnom zasadnutí. Zároveň zo zápisnice o verejnom zasadnutí nevyplýva, že by toto uznesenie bolo na verejnom zasadnutí odôvodnené a bolo dané poučenie o opravnom prostriedku.

III.

5. Sťažovateľ namieta, že ústavnou sťažnosťou namietané uznesenie nebolo nijak odôvodnené a ani mu jeho písomné vyhotovenie nebolo doručené. Následne opisuje svoj partnerský vzťah so zavraždenou, pričom sa nestotožňuje s jeho interpretáciou v oznámení vyšetrovateľa. Považuje ho za vzťah vzájomného spolunažívania s plánovaním spoločnej budúcnosti, pričom v dôsledku vraždy trpel zármutkom a úzkostnými stavmi. Vzhľadom na to, že uznesenie nie je odôvodnené, nie sú mu známe skutočnosti, pre ktoré mu v trestnom konaní nebolo priznané postavenie poškodeného. Podľa sťažovateľa z § 46 ods. 1 Trestného poriadku vyplýva, že postavenie poškodeného treba priznať, kým sa nepreukáže opak. Poukazuje na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 465/2020. Sťažovateľ zvyrazňuje, že jeho účasť v trestnom konaní mohla prispieť k objasneniu viny páchatel'a. Sťažovateľ poukazuje na § 176 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý stanovuje náležitosti odôvodnenia uznesenia s tým, že v jeho veci nejde o uznesenie podľa § 178 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, ktoré netreba odôvodňovať.

IV.

6. Ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako taká bola na predbežnom prerokovaní podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

7. Čo sa týka porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, treba uviesť, že domáhať sa ho možno v medziach zákona, ktoré toto právo vykonávajú. Takýmto zákonom je aj všeobecnými súdmi aplikovaný Trestný poriadok, ktorý bol podľa sťažovateľa použitý v rozpore s jeho ústavnými právami. K tomu treba doplniť, že ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, a jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach (III. ÚS 391/09). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od vecí samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákona (I. ÚS 88/07).

8. Trestný poriadok, ktorý je sám osebe procesný predpis, rovnako ako iné predpisy obsahuje definície. Kto je poškodeným, stanovuje § 46 ods. 1 prvá veta Trestného poriadku, podľa ktorej poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Táto definícia obsahuje viaceré prvky, ktoré môžu byť predmetom výkladu s rozdielnymi právnymi závermi o tom, či určitú osobu treba považovať za poškodeného. Napriek riziku rozdielnych záverov o tom, či určitá osoba je poškodeným, a pomerne rozsiahlej právnej úprave postavenia poškodeného Trestný poriadok neobsahuje žiadne pravidlá, ktorý z orgánov činných v trestnom konaní určitej osobe prizná postavenie poškodeného. Rovnako Trestný poriadok neobsahuje žiadne pravidlá o tom, v akom štádiu trestného konania sa o tejto otázke má a akým spôsobom rozhodnúť.

9. Trestný poriadok sa koncentruje na reguláciu práv oprávneného, pričom zrejším účelom úpravy je snaha o nápravu škody alebo inej ujmy, ktorá bola poškodenému spôsobená. Práve preto si poškodený môže v trestnom konaní uplatniť náhradu škody, a to až do skončenia vyšetrovania, pričom dôkazy o tom môže predkladať až do skončenia dokazovania na hlavnom pojednávaní. Poškodený je vedľajšou stranou trestného konania, čo sa prejavuje v tom, že na výsledok trestného procesu sčasti viny a trestu nemá praktický dosah, keďže rozsudok súdu prvej inštancie môže podľa § 307 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku napadnúť len vo výroku o náhrade škody.

10. Sťažovateľ sa postavenia poškodeného domáhal v trestnom konaní dvakrát, pričom okrem skutočností, z ktorých malo byť zrejme, že má postavenie poškodeného, žiadnym spôsobom nevyjadril, akého nároku na náhradu sa domáha. V prípravnom konaní sa s jeho podaním vysporiadal vyšetrovateľ oznámením, v ktorom mu uviedol dôvody, pre ktoré s ním nebude konať ako s poškodeným. Formu oznámenia vyšetrovateľ zvolil zrejme pod vplyvom nedostatku procesných pravidiel. Správnosť voľby takéhoto oznámenia však nie je pre rozhodnutie o ústavnej sťažnosti primárne relevantná. Nielen preto, že túto skutočnosť sťažovateľ osobitne nenamieta, no predovšetkým z toho dôvodu, že sťažovateľ tento postup vyšetrovateľa mohol žiadať preskúmať prokurátorom postupom podľa § 210 Trestného poriadku. Vyšetrovateľ týmto oznámením vo vzťahu k sťažovateľovi navodil stav, v ktorom prokurátor a následne aj okresný súd mohli spoľahlivo v trestnom konaní postupovať tak, že so sťažovateľom ako s poškodeným nekonali.

Predovšetkým však sťažovateľovi týmto oznámením neboli upreté žiadne konkrétne procesné práva. Sťažovateľovi nič nebránilo v tom, aby si svoj nárok na náhradu ujmy uplatnil, robil o tom návrhy na dokazovanie, požiadal o nahliadnutie do spisu alebo žiadal o informácie, v akom stave sa trestné konanie nachádza.

11. Sťažovateľ však v ďalšom priebehu konania zostal celkom pasívny, hoci v jeho subjektívnom presvedčení, že je poškodeným, mu nič nebránilo v tom, aby si podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku proti obvinenému najneskoršie do skončenia vyšetrovania uplatnil nárok na náhradu škody. V stave, keď tak neurobil a s jeho žiadosťou o priznanie postavenia poškodeného sa vysporiadal vyšetrovateľ prokurátorom preskúmateľným oznámením, nebol daný žiaden dôvod na to, aby s ním okresný súd konal ako s poškodeným. Sťažovateľ sa opäť bez jasného vyjadrenia domáhal účasti na verejnom zasadnutí krajského súdu. Bez výslovného ustanovenia zákona o tom, že o žiadosti sťažovateľa sa má rozhodnúť uznesením, krajský súd na podanie sťažovateľa, ktorým sa domáhal účasti na verejnom zasadnutí, reagoval uznesením, ktoré vyhlásil na verejnom zasadnutí.

12. Vzhľadom na prítomnosť sťažovateľa na verejnom zasadnutí, nemožno dospieť k tomu, že by voľba tejto formy vysporiadania sa s podaním sťažovateľa bola výsledkom nesprávnej aplikácie právnej úpravy. Podľa § 177 písm. b) Trestného poriadku vyhlásiť treba len tie uznesenia, ktoré boli urobené na verejnom zasadnutí. Rovnako nemožno dospieť k záveru, že by toto rozhodnutie vyžadovalo potrebu písomného vyhotovenia. Sťažovateľ sa domáhal účasti na verejnom zasadnutí, čo mu krajský súd odoprel. Preto nerozhodoval o žiadnych iných osobitných nárokoch sťažovateľa, keďže ich vo svojich podaniach v zákonom stanovenej lehote a forme nevyjadril. Reakcia krajského súdu „na priznanie postavenia poškodeného“ bola vo svojej podstate úpravou priebehu verejného zasadnutia a podľa § 178 ods. 1 Trestného poriadku netreba vyhotovovať uznesenia, ktorými sa upravuje priebeh konania. Namietaným uznesením krajský súd vo vzťahu k sťažovateľovi upravil priebeh pojednávania zákonom predpokladaným spôsobom. Preto namietaným uznesením nedošlo k porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy. Práve aspekt uplatnenia konkrétneho práva poškodeného odlišuje prípad sťažovateľa od nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 465/2020, keď poškodenej bolo rozhodnutím prokuratúry odopreté právo podať sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa o zastavení trestného stíhania vo veci usmrtenia jej dcéry.

13. Z rovnakých dôvodov je vylúčené porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. K tomu možno doplniť, že rozsah tohto práva sa vzťahuje na rozhodovanie o občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti trestného obvinenia. Uplatnenie práva na náhradu škody v trestnom konaní je osobitým nástrojom uplatnenia občianskeho práva v inom ako v civilnom konaní. Takýto nárok však sťažovateľ v priebehu trestného konania vôbec neuplatnil. Potom, ako bol výrok rozsudku okresného súdu sčasti priznania náhrady nemajetkovej ujmy pozostalých príbuzných v podstatnej časti nárokov rodičov a súrodencov zavraždenej zrušený, sa sťažovateľ z hľadiska možného uplatnenia svojich práv ocitol v rovnakej pozícii ako títo nepochybné bližší príbuzní zavraždenej. Sťažovateľovi nič nebráni v tom, aby si svoje, v pozadí jeho podaní tvrdené, práva na náhradu ujmy uplatnil proti odsúdenému, či skôr proti po ňom nástupom do výkonu trestu zanechanému majetku cestou civilnej žaloby. Práve následky takýchto civilných konaní zrejme určia, aká časť tohto majetku zostane maloletej

dcére zavraždenej a aká prípadne širokému a štruktúrovanému okruhu iných blízkych osôb zavraždenej.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. augusta 2023

Robert Šorl
predseda senátu